

ČENĚK ZÍBRT

Masopustní hry

veselé chvíle
v životě
lidu českého

VYŠEHRA D

POULIČNÍ BAKUS V MILEVSKU

Obchůzka posledně konána r. 1864

Podle paměti Benedikta Zelenky, truhláře v Milevsku, jenž při té hře býval Bakusem, zachoval popis této zábavy Štěpán Dvořák, učitel v Milevsku.

Osoby: Bakus. Dva tahouni káry. Kněz. Kostelník. Dva ministranti. Čtyři hrobaři. Žena Bakusova s dítětem na ruce a dětmi za sebou. Čtyři smuteční zpěváci. „S křížkem po funuse“.

Bakus má na sobě objemnou bílou košili a široké bílé podvlékačky, oboje vyplácené peřinami, na hlavě bílou noční čepici s třapečkem („michlovskou“), boty pod podvlékačky. V levici drží čtyři esa obyčejných karet, obrácená lícem od těla, v pravici dřevěný korbílek, z něhož si občas přihýbá. Sedí obkročmo na sudu na dvoukolové káře.

Tahouni mají černé obyčejné šaty, přes prsa napříč černé šerpy s visacími konci v bocích (při průvodu na vnější straně), čepice „funebre“. Jeden tahoun má v ruce trychtýř.

Kněz má na sobě dvě černé sukne: jednu spodní, uvázanou v bocích, druhou svrchní, připjatou u krku, již rozpáranými otvory má prostrčeny ruce. V pasu převázán je opratí. Kolem krku má uvázan černý šátek, přeložený na cíp, „malý“, uzlem vzad, cípem na prsa, a límeček (buď kněžský kolárek, nebo vojenský límeček). Na hlavě má černou pokličkovou čepičku jako nosívali františkáni. V ruce drží složené karty jakožto obřadní knížku.

Kostelník taktéž dvě černé sukne, opratí převázané (jako kněz), kolem krku bílý, široký ležatý krejzlík, klobouk jakýkoli, v jedné ruce velkou knihu, položenou na prsa, v druhé ruce plechový máz.

Ministranti. Každý z nich má černou sukni, uvázanou v bocích, přes ni převislou košili, čepici jakoukoli. Jeden ministrant nese v ruce dížku s vodou, druhý ministrant kropáč (štetku slámy, uvázanou na hůlce as jeden metr dlouhé).

Hrobaři, oděni ve starodávné modré pláště (jež po venkově v okolí Milevska staří ještě nosí), na hlavách vydrovky (duté válce as 30 cm vysoké, potažené zaječí kůží), na nichž vlevo ve svislé řadě přišity tři velké červené knoflíky. Od každého knoflíku odstávají stranou dva kousky červené pentličky. Na nohou mají hrobaři vysoké boty. Jeden hrobař jede s kolečkem, v němž má položenu motyku a lopatu, ostatní hrobaři nesou buď lopatu nebo (některý) motyku na rameně.

Žena Bakusova (představovala ji skutečná žena), černými, obyčejnými šaty oděná, drží na ruce fakaně, váleček na nudle peřinkou zavinitý a přistrojený jako dítě. Za ní šly 2–3 děti, jakkoliv oblečené.

Smuteční zpěváci, jakkoliv oblečení, drželi v rukou partýsky. „S křížkem po funuse“ oblečen ve dvě černé sukně (jako „kněz a kostelník“), na hlavě měl černý klobouk „kastrúlek“. V ruce držel falešný kříž (nahore na tyčce šikmo přibita příčka s nestejně dlouhými rameny) s černým flórem. Všichni herci v obličejí omoučnění (při mokré obličejí foukli do mouky.)

Obchůzka konána na Škaredou (Popeleční) středu odpoledne. Průvod se ubíral pouze ulicemi (do domů nezacházel) až za město (v Milevsku do Kláštera na hráz bývalého rybníka), kde Bakusa pochovali. Jeden hrobař jel s kolečkem v čele průvodu. (Ostatní hrobaři kráčeli po stranách průvodu mezi lidmi-diváky.) Za hrobařem-náčelníkem šli dva ministranti, za nimiž dva tahouni táhli káru s Bakusem. Za károu kráčeli „kněz“ s kostelníkem, za nimi Bakusova žena s dětmi, za ní čtyři smuteční zpěváci a za průvodem opodál bláznivý „s křížkem po funuse“. Postranní hrobaři lopatami pohazovali sněhem lidí, ministrant namáčel štětku do dížky a vodou je postříkával. Bakus ze sudu na káře rozhlížel se vážně na všechny strany u vědomí, že jeho poslední hodinka nastala a že jeho vypasené tělo mu působí obtíže, a chvilkami notně si přihýbal z korbele. „Kněz“ dívaje se na složené karty vrchní kartu vyvolal (např. „bubenská desítka“) a zandal ji dospod. Zpěváci mu odpovídali sborem: „Nic pro nás!“ „Kněz“ tak vyvolával kartu po kartě, a zpěváci stále: „Nic pro nás!“ Jen při esech, jež kněz vyvolával hlasem vyšším, odpovídali: „To pro nás!“ Žena Bakusova napodobila pláč. Bláznivý „s křížkem po funuse“ šel za průvodem opodál mezi lidmi, jichž se stále vyptával: „Prosím vás, pantáto, panímámo, nevíte, kudy se ubíral Bakusův pohřeb? Nesu mu křížek!“ A když mu ukázali, že tamhle... „Kdeže? Tamhle?“ a naznačil schválně jiný směr, rozběhl se tam, zakopával do lidí, a když tam přišel, ptal se znova. Cestou nosil kostelník z hospod v mázu pivo a podal je vždy knězi. Zastavili, Bakus nastavil korbel, tahoun podal trychtýř kostelníkovi, který jej nasadil do korbele, a kněz Bakusovi z mázu trychtýřem naléval.

Za městem „opilého“ Bakusa, který se již na sudu špatně držel, hrobaři s káry svrhli do sněhu. („Co s ním! K světu již není! Pitím se zabil! Pochovati ho!“) „Zabitý“ Bakus ležel nehybně ve sněhu. Dva hrobaři rychle přinesli z Kláštera hnojná nosítka a položili mrtvého na ně. Druzí dva hrobaři vykopali zatím pro Bakusa ve sněhu hrob, tahouni svalili s káry sud, k němuž hrobaři složili své náčiní: kolečko, motyky, lopaty. Bakusovi ze „ztuhlých“ rukou vyňali čtyři esa, posázeli ho jimi jako obrázky, kněz, provázen ministranty a kostelníkem, Bakusa mlčky kolem dokola nosítek vykropoval a konečně kostelník Bakusovi nasadil trychtýř do úst a kněz jím lil pivo. Když Bakus ničeho nepřijímal a pivo teklo po něm na zem, kněz s kostelníkem odstoupili, hrobaři nosítka převrhli Bakusa do vykopaného hrobu a zaházeli sněhem. Když se účastníci průvodu rozcházeli, Bakus se ze sněhu probral, jak mohl, a někteří z milosrdných pomohli mu nepohodlný pro chůzi oděv svléci.

ČENĚK ZÍBRT

Veselé chvíle v životě lidu českého

Uspořádala, doplnila, úvodem, poznámkami a věcným rejstříkem opatřila Zdena Hochová-Brožíková. Obrázky nakreslil Jan Herink

Obálku, vazbu a grafickou úpravu navrhl Vladimír Verner

Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o., v Praze roku 2006 jako svou 740. publikaci. Podle osnovy Antonína II. Hořánka.

Vydání druhé. AA 48,91. Stran 640.

Redigovala Blanka Koutská. Odpovědná redaktorka Marie Válková.

Vytiskla tiskárna Ekon, Jihlava. Doporučená cena 498 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o., Praha 3, Víta Nejedlého 15

e-mail: info@ivysehrad.cz, www.ivysehrad.cz

ISBN 80-7021-624-7

